

Jack Hawkins

EMBER AZ ÉGBEN

A V A G Y

REPÜLŐGÉP A MOZIBAN

A történet amolyan »szelídített« Félélem bére-ügy, melyben a bizarrságot, kalandor-egzotikumot, rémült meglepetéseket, az izléstelenség határát olykor veszélyesen súroló naturalizmust viktoriánus érzelmességbe oltott »modern korrektség«, »angolos« indulati csiszoltság, a külvilág nehézségeitől óvott háziáldás — és »hepiend« helyettesíti. A konfliktus sem a tőke, s a kihasználta, feláldozott egyén között feszül itt, mint amott; John Mitchell berepülő pilótának a családjával van némi nézeteltérése, amiért veszélyes foglalkozását olyan olcsón űzi, de a lényeges konfliktus nem itt — máshol feszül.

W. Rose és J. Eldridge forgatókönyve nemcsak hogy nem élezi ki az ellentétet a kapitalista teher-repülőgépgyár, s berepülő pilótája között, hanem olyan különleges esetről mesél, amelyben egy csőd szélén álló kis vállalat és munkásai között a legteljesebb érdekközösség, férfiasan gyengéd egymást-féltés idillje a családi élet meghittségével vetek-

szik. Az idill jóhiszemű, s többé-kevésbé hiteles is: a film többször utal arra, hogy »nagyhalak« által szorongatott kis vállalatról van szó. Amikor a főnök rádión keresztül többször is felszólítja pilótáját, hogy hagyja elpusztulni a kigyulladt gépet, s ugorjon ki — az ember már-már hajlandó vele együtt elfelejteni, hogy a vagyonáról van szó, és olyanfajta érzése van, mintha valami ideális katonai bajtársiasság tanúja volna. Igaz, a történet végén némi foltocska esik az idill jóhiszeműségén: a gépet épségben lehozó pilóta már-már esztelen, majdnem biztos halállal szembeszegülő vakmerőségét a feleség megértő lelkesültsége olyan helytállássá szentesíti, melyet mindenkor minden pilótának erkölcsi kötelessége követni; — hogy megmentse a vállalkozó vagyonát. De lehet, hogy ez a pötty véletlenül esett...

A film — különben nem kellemtelen, stílusos — hangulati egysége kizár minden meglepetést. A családi

házzvétel mérsékeltre temperált gondja, a két angyalian vásott kisfiú, s apjuk homokvár-építése, az egész átítató száraz-bajos, finoman poentírozott humor, mely azért semmi lehetőséget el nem mulasztana... (például pilótánk a vállalat hatalmas gépének és rozszant kis magántragacsának ura) — szóval az egész előétel és körítés biztosíték arra, hogy a főételből, vagyis az izgalmas próbarepülésből se lesz végzetes baj, minden jól végződik. Ez a dramaturgia nem ad fel túl nehéz találos kérdéseket; a néző a lezuhanás szenzációjáért szurkoló újságró csalódott, savanyú képén már jó előre mosolyog.

A konfliktus — mint már említettem — valójában nem egyén és társadalom, nem is ember és ember, vagy belső indulatok között feszül e filmben. A drámai küzdelem magja itt az emberi szellem, akarat s a rakoncátlankodó gép viszonya. Ha valaki ezen — az »emberi művészet« védelmében — megbotránkozik, az éppúgy téved, mint az az ismerősöm, akit öt éves fia azzal ejtett kétségbe, hogy amikor ő égről beszélt, a kicsi kijavította: nem ég az, hanem világűr. Mert bizony, a géppel való foglalkozás is lehet humanizmus; s van

a tárgyának is költészete — sőt a vilálgúrnak is. A film pedig — cselekmény-párosító és időjátékos adottságánál fogva — elsősorban hivatott a tárgyak költészetének és dramaturgiájának kibontására. Ezt a remek, újszerű műfaji lehetőségét, ha ma nem is használják ki mindig kellőképpen, a film hőskora (Eisenstein, Chaplin!) már diadalmasan felmutatta.

Az Ember az égben rendezője és operatőrije (Ch. Chrichton és Douglas Slocombe) igen ügyesen aknázza ki a motorból alattomosan kicsapó láng képét, a néhány percre pilóta-automata gondjaira bízott kormánykerék kísértetiesen magányos zökkenéspit, egy engedetlenkedő csapóajtót stb. A film-időtartam túlnyomó része fenn a magányos magasságban, gépek, műszerek »játéka« közben pereg le — de unalomról egy pillanatra se lehet szó. A tárgyak szereplése — mert leleményesen ágyazták őket emberi cselekvések közé — vetekszik a színészekével. A félrebillent szárny, az álló légcsavar képe, a repülőtér döbbsent, néma embertömegével. Ez az ügyes »tárgy-dramaturgia« a legfőbb erénye ennek a különben közepes filmnek.

TÉLEGDI POLGÁR ISTVÁN

Elisabeth Sellars
és Jack Hawkins

